

Newsletter analityczny nr 5 (17-30.06.2014)

Program „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego

Najważniejsze wydarzenia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego i klimatu w dn. 17-30 czerwca 2014 r.

W minionych dwóch tygodniach media zdominowały kwestie poszukiwania rozwiązań problemów wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej w kontekście kryzysu ukraińskiego oraz dotyczące polityki klimatycznej.

Europa i świat:

17.06 – Gaz-System podpisał kolejną umowę kredytową z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym. Jej przedmiotem jest finansowanie projektowanego obecnie gazociągu Lwówek-Odolanów, a maksymalna kwota kredytu na ten cel może sięgnąć 410 mln PLN.

17.06 – Według raportu „The BP Statistical Review of World Energy 2014” globalne zużycie energii pierwotnej wzrosło w 2013 r. o 2,3%. Pomimo tego, że odnotowany wzrost jest wyższy niż rok wcześniej, to wynik ten jest i tak niższy od dziesięcioletniej średniej, która wynosi 2,5%.

17.06 – Waldemar Wójcik, członek zarządu PGNiG stwierdził: „Musimy poczekać minimum sześć lat na przemysłowe wydobycie gazu z łupków”. W jego opinii nadal kluczowym problemem jest technologia, której obecny stan nie pozwala na osiągnięcie zakładanego pułapu.

17.06 – Guenther Oettinger, komisarz UE ds. energii powiedział, że zależy mu na wznowieniu rozmów na linii UE-Rosja-Ukraina w sprawie dostaw gazu, ale „rozlew krwi na Ukrainie w czasie weekendu utrudnił mu to zadanie”. Dostawy gazu na Ukrainę zostały wstrzymane 14 czerwca, a tego samego dnia załamały się rozmowy pomiędzy Komisją Europejską, Kijowem i Moskwą.

18.06 – Kanadyjski rząd zaaprobował plan budowy rurociągu Northern Gateway, mającego połączyć środkowo-zachodnią część Kanady z wybrzeżem Pacyfiku. Pozwoli to na eksport

ropy do Azji. Projekt wzbudza poważne spory z powodu braku ekspertyz środowiskowych oraz planowanego przebiegu przez terytorium zamieszkałe przez rdzenną ludność indiańską.

18.06 – Rosja otrzyma z góry 25 mld USD za dostawy gazu do Chin.

18.06 – Ukraiński minister spraw wewnętrznych oświadczył, że eksplozję gazociągu Urengoj-Pomary-Użhorod w obwodzie połtawskim w środkowo-wschodniej części Ukrainy spowodowała bomba.

18.06 – Sunniccy bojownicy Islamskiego Państwa Iraku i Lewantu (ISIL) praktycznie przejęli kontrolę nad największą w Iraku rafinerią ropy w Bajdzi. Ze względów bezpieczeństwa ewakuowano zagranicznych pracowników oraz zarządzono całkowite wstrzymanie produkcji.

18.06 – Wielka Brytania i Chiny podpisały porozumienie o współpracy w zakresie cywilnych zastosowań energetyki atomowej. Wraz z porozumieniem podpisano także wspólną deklarację w zakresie zmian klimatycznych. Oba rządy zadeklarowały gotowość do walki z niekorzystnymi efektami zmian klimatu i poparły zawarcie globalnego porozumienia w tej sprawie podczas przyszłorocznego szczytu klimatycznego w Paryżu.

18.06 – Ministrowie spraw zagranicznych państw nadbałtyckich i Niemiec zadeklarowali, że Europa jest przygotowana na ewentualne przerwy dostaw gazu z Rosji.

18.06 – Komisja Europejska przekazała Ukrainie 0,5 mld EUR na potrzeby budżetu państwa. Część tej kwoty umożliwi zakup gazu z UE, a ceny oferowane przez europejskie koncerny mają być niższe od tych oferowanych przez Gazprom.

18.06 – Andrij Kobolew, szef Naftohazu przyznał, że Ukraina chciałaby „określić z Unią Europejską wspólną strategię dotyczącą kryzysu gazowego”. Wyraził on również nadzieję, że kwestia ta zostanie uregulowana już w połowie lipca.

19.06 – Premier Ukrainy Arsenij Jaceniuk, przedstawiając projekt zmian prawnych, które pozwolą na zaangażowanie inwestorów z UE i USA w modernizację ukraińskiej sieci przesyłu gazu, ocenił, że umożliwiłoby to zablokowanie budowy gazociągu South Stream. Rządowy projekt modernizacji gazociągów przewiduje utworzenie międzynarodowego konsorcjum, które zarządzałoby ukraińskimi magistralami gazowymi oraz podziemnymi zbiornikami do przechowywania gazu.

20.06 – Anders Fogh Rasmussen, sekretarz generalny NATO stwierdził, że: „Rosyjscy agenci angażują się w tajną współpracę z organizacjami ochrony środowiska na Zachodzie, by przez akcję dezinformacyjną podkopać plany rozwoju alternatywnych źródeł energii”. W jego

opinii w interesie Rosji jest bowiem utrzymanie zależności Europy Zachodniej od rosyjskiego gazu i sabotowanie prac nad eksploatacją gazu łupkowego.

20.06 – Komisja Europejska ogłosiła pierwsze zaproszenie do składania wniosków w ramach nowego programu finansowania projektów poświęconych działaniom na rzecz klimatu. Przewiduje on przeznaczenie 44,26 mln EUR na opracowywanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań problemu zmian klimatu w całej Europie, w tym na wdrożenie najnowocześniejszych technologii niskoemisyjnych.

20.06 – Gazprom zapowiedział rozwiązanie umowy z Naftohazem o kompensowaniu wahań w dostawach gazu do Europy. Zgodnie z tą umową, w sytuacji, gdy dobowe zapotrzebowanie na gaz klientów Gazpromu w Europie przekraczało złożone wcześniej zamówienie, Naftohaz z własnych rezerw dostarczał brakującą ilość paliwa.

20.06 – Angela Merkel, kanclerz Niemiec i Francois Hollande, prezydent Francji wezwali Władimira Putina, prezydenta Rosji, do podjęcia na nowo negocjacji z Ukrainą w sprawie dostaw gazu dla tego kraju.

20.06 – Chiny wysłały cztery wiertnie w okolice platformy wiertniczej CNOOC operującej na będące osią sporu z Wietnamem wody Morza Południowochińskiego. W rejonie prac chińskiego CNOOC doszło już wcześniej do incydentów z udziałem jednostek morskich obu stron.

20.06 – Catherine Ashton, szefowa dyplomacji UE poinformowała, że sześć światowych mocarstw rozpoczęło wraz z Iranem prace nad projektem długoterminowego porozumienia w sprawie programu nuklearnego Teheranu.

22.06 – Protesty, jakie zostały wywołane wraz z ogłoszeniem decyzji kanadyjskiego rządu o budowie ropociągu Northern Gateway, mogą zakłócić realizację tej inwestycji. Z projektem ropociągu nie zgadzają się Indianie, przez których tereny miałby on przechodzić.

23.06 – Dalia Grybauskaite, prezydent Litwy stwierdziła, że Rosja wykorzystuje politykę energetyczną w celu utrzymania wpływów w Europie Środkowo-Wschodniej. Przyznała ona, że Gazprom oferował krajom bałtyckim tańszy gaz w zamian gdy „te państwa opuszczą NATO”.

23.06 – Jurij Uszakov, doradca prezydenta Rosji poinformował o planowanym podpisaniu rosyjsko-austriackiego porozumienia o powołaniu wspólnej spółki ds. budowy austriackiego odcinka South Stream.

23.06 – Grupa hakerska AnonGhost zagroziła atakiem cybernetycznym wielkim korporacjom paliwowym i petrochemicznym w Stanach Zjednoczonych, Niemczech, Rosji, Chinach, Kuwejcie, Zjednoczonych Emiratach Arabskich i Arabii Saudyjskiej. Szczególnymi celami mają być m.in. Exxon Mobil i Shell, choć lista zagrożonych firm liczy kilkadziesiąt pozycji. Według ekspertów są one przygotowane na podobne ataki.

24.06 – Według Fransa Timmermansa, ministra spraw zagranicznych Holandii, proponowana przez Polskę unia energetyczna nie jest dobrym pomysłem, a wspólne zakupy rosyjskiego gazu byłyby krokiem wstecz od liberalizacji rynku.

24.06 – Z raportu ICF International wynika, że liberalizacja eksportu LNG z USA przyniesie poważne zyski gospodarce amerykańskiej.

24.06 – Siergiej Kuprianow, rzecznik Gazpromu, poinformował, że dostawy rosyjskiego gazu do Europy przez terytorium Ukrainy są stabilne.

24.06 – Valeriu Lazar, minister gospodarki Mołdawii, poinformował o rozpoczęciu latem dostaw gazu z Rumunii, co ma zmniejszyć zależność od Rosji. Początkowo ilość gazu sprowadzanego z Rumunii ma stanowić około 5-10% zapotrzebowania państwa.

25.06 – Paweł Smoleń, prezydent Euracoal, stwierdził w wywiadzie dla Rzeczypospolitej, że antywęglowa polityka UE może zaprzepaścić szansę Polski i Europy na bezpieczeństwo energetyczne. Alarmuje on, że chociaż spalanie węgla nie jest w Europie zakazane, to jednak inwestorom trudno jest pozyskać finansowanie dla węglowych projektów.

25.06 – Chiński producent ogniw fotowoltaicznych – JA Solar, opracował ogniwo o nazwie Percium o sprawności 20,4%. Moduły zbudowane z tego typu ogniw są w stanie wyprodukować 8% więcej energii na jednostkę powierzchni w porównaniu z tradycyjnymi panelami.

25.06 – Chadecy porozumieli się wstępnie z socjalistami w sprawie objęcia przewodnictwa komisji Parlamentu Europejskiego ds. energii. W tej sytuacji Jerzy Buzek ma duże szanse na objęcie tej funkcji.

26.06 – Rozpoczął się szczyt Rady Europejskiej, którego najważniejszym tematem obrad ma być bezpieczeństwo energetyczne, w tym również kwestia budowy Gazociągu Południowego z Rosji do Austrii. Tej inwestycji sprzeciwia się wiele krajów członkowskich UE.

26.06 – Ukraina zadeklarowała gotowość do ponownych rozmów trójstronnych na linii Komisja Europejska-Ukraina-Rosja na temat długu gazowego. Warunkiem Moskwy dla

powrotu do rozmów jest nadal spłata około 2 mld USD długu za odebrane w listopadzie i grudniu 2013 dostawy gazu. Jednocześnie Ukraina przeprowadziła kolejną rundę rozmów ze Słowacją (Eustream) na temat możliwości uruchomienia dużego rewersu gazowego, który według niej pozwoli na import do 30 mld m³ gazu ziemnego rocznie. Kijów rozważa także sięgnięcie w przyszłości po dostawy z terminala Adria LNG budowanego w Chorwacji lub z Gazociągu Transanatolijskiego (TANAP), który ma doprowadzać kaspijski gaz na rynek europejski przez Turcję.

26.06 – John Kerry, sekretarz stanu USA przyznał, że rząd Stanów Zjednoczonych jest gotowy zastosować sankcje dotyczące wysokich technologii dla energetyki jeśli Rosja nie zmieni swojej polityki wobec Ukrainy. „Moskwa musi w przeciągu godzin udowodnić, że pracuje na rzecz utrzymania zawieszenia broni między Kijowem a prorosyjskimi separatystami na wschodzie Ukrainy”.

26.06 – Izba Reprezentantów Kongresu USA zwróciła się do rządu o przyspieszenie procedur wydawania zezwoleń na eksport skroplonego gazu LNG. Zgodnie z projektem przepisów uchwalonych przez Izbę Reprezentantów, Departament Energii USA będzie miał na podjęcie decyzji o wydaniu zezwolenia na eksport LNG 30 dni (obecnie 90 dni) od zakończenia środowiskowej oceny planowanej inwestycji w budowę instalacji do eksportu LNG.

26.06 – Andriej Krugłow, wiceprezes Gazpromu, przyznał, że koncern, pragnąc pozyskać środki na budowę gazociągu Siła Syberii do Chin ubiega się o zgodę rosyjskiego rządu na duże podwyżki cen gazu oraz ulgi podatkowe.

27.06 – Przywódcy państw UE zapowiedzieli przyjęcie przygotowanego przez Hermana Van Rompuy, szefa Rady Europejskiej, strategicznego planu na 5 lat. Jednym z jego priorytetów jest unia energetyczna, która została połączona z polityką klimatyczną. Szczyt UE miał uzgodnić pięć nadrzędnych priorytetów, które będą przyświecać pracom Unii Europejskiej przez najbliższych pięć lat.

27.06 – Naftohaz przyznał, że pod kontrolą rebeliantów znalazł się jeden korytarz tranzytowy, zaprzeczając równocześnie jakoby separatyści z tzw. Donieckiej Republiki Ludowej, przejęli kontrolę nad systemem przesyłu gazu oraz magazynami na terenie regionów donieckiego i ługańskiego.

27.06 – Aleksiej Miller, prezes Gazpromu oświadczył, że "w tej chwili nie ma tematu do kontynuowania rozmów z Ukrainą. (...) Najpierw powinna ona uregulować dług".

Zapowiedział on również uruchomienie gazociągu South Stream w grudniu 2015 oraz zagroził zmniejszeniem dostaw gazu dla koncernów z UE, które będą zajmowały się rewersem na Ukrainę.

27.06 – Sabine Berger, rzeczniczka komisarza UE ds. energii Guenthera Oettingera, uznała groźby prezesa Gazpromu jako zupełnie nie do zaakceptowania. Podkreśliła ona jednocześnie, że KE oczekuje iż rosyjski koncern nadal będzie wiarygodnym dostawcą i wypełni kontraktowe zobowiązania wobec unijnych partnerów.

Polska:

18.06 – Rada Ministrów podjęła decyzję dotyczącą projektu ustawy o odnawialnych źródłach energii, według której nie będzie on notyfikowany przez Komisję Europejską.

18.06 – Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE) decyzją prezesa Urzędu Regulacji Energetyki zostały wyznaczone operatorem polskiego elektroenergetycznego systemu przesyłowego na okres od dnia 2 lipca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2030 r.

18.06 – Wojewoda Zachodniopomorski wydał decyzję o pozwoleniu na użytkowanie gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia relacji Świnoujście-Szczecin.

18.06 – Prezydent Bronisław Komorowski podpisał nowelizację specustawy o terminalu LNG, która rozszerza listę inwestycji w infrastrukturę gazową budowanych z uproszczeniem procedur administracyjnych. Znowelizowana ustawa obejmuje szereg nowych inwestycji – przede wszystkim gazociągi o długości 3,4 tys. km. Są wśród nich nowe połączenia z Litwą i Słowacją oraz rozbudowa istniejącego interkonektora z Czechami, a także ponad 10 krajowych gazociągów. Dodatkowo na liście znalazła się budowa magazynów gazu o pojemności nie mniejszej niż 250 mln m³.

25.06 – Premier Donald Tusk poinformował, że „Nie ma ryzyka, że Polska będzie płacić za nieodebrany gaz z powodu opóźnień w budowie terminala LNG. (...) Jest kilka możliwości ominięcia tego problemu. Strona katarska nie jest zainteresowana, byśmy cierpieli z tego tytułu. Wspólnie szukamy rozwiązania, w którym oni nie tracą, a my nie zapłacimy za gaz, którego nie odbierzemy”. Tak zwane przyjęcie techniczne gazu powinno być możliwe na początku przyszłego roku.

27.06 – Na terenie województwa lubelskiego, w powiecie zamojskim powstała pierwsza w Polsce spółdzielnia energetyczna „Spółdzielnia Nasza Energia”. Na terenie gmin Sitno,

Skierbieszów, Łabunie, Komarów-Osada zostanie wybudowany tzw. węzeł energetyczny składający się z trzech biogazowni, które wzajemnie będą rezerwowały swoją moc. Zadaniem jest zasilenie w energię elektryczną, a w miarę możliwości także energię ciepłą budynków użyteczności publicznej jak i gospodarstw domowych. Oferowana w ten sposób energia będzie ok. 20% tańsza niż ta pobierana z krajowego systemu elektroenergetycznego. Transport energii elektrycznej będzie zapewniony dzięki własnym liniom energetycznym niskiego napięcia, całkowicie niezależnie od krajowego systemu dystrybucyjnego. Całość pierwszego etapu inwestycji wymaga nakładów finansowych w wysokości 150 mln PLN, przy czym minimum 30 mln PLN pochodzić będzie z zasobów własnych spółdzielni (tj. funduszu udziałowego, funduszu zasobowego i przychodów z działalności gospodarczej), reszta kapitału pochodzić będzie z dotacji i kredytów komercyjnych.

30.06 – Waldemar Pawlak, były minister gospodarki, stwierdził podczas spotkania w Katowicach, że „jeżeli stworzylibyśmy możliwość sprzedaży energii ze źródeł odnawialnych na lokalnych rynkach, to postawiłbym trochę zaskakującą tezę, że nie potrzebowalibyśmy żadnego systemu dotacji. Konkurujemy bowiem wtedy nie z ceną giełdową, tylko z ceną końcową. Wtedy, szczególnie w rozproszonych układach, mamy pełną rentowność, bez żadnego oglądania się na subwencję”. Pawlak podkreślał również, że na OZE należy patrzeć jako na ważny element uzupełniający konwencjonalne źródła energii i jednocześnie zmniejszający jej koszty.

Komentarz do wydarzeń:

Wykorzystywanie gazu i ropy naftowej jako narzędzi prowadzenia polityki zagranicznej przez eksporterów surowców energetycznych nie jest zjawiskiem nowym w stosunkach międzynarodowych. Taka praktyka państw eksporterów stawia Unię Europejską, znaczącego importera surowców energetycznych (53 % surowców energetycznych), przed koniecznością rozwiązania tego problemu. W tej perspektywie przyjęcie znaczących poziomów redukcji CO₂ ma nie tylko zredukować negatywny wpływ działalności człowieka na środowisko, ale również poprawić energetyczny wymiaru bezpieczeństwa ekonomicznego Unii Europejskiej. Wynika to z faktu, iż redukcja CO₂ oznacza konieczność

zmniejszenia wykorzystania importowanych paliw kopalnych oraz zwiększenie efektywności energetycznej. Powoduje to między innymi konieczność zwiększenia udziału energetyki odnawialnej w bilansie energetycznym Unii Europejskiej, co zmniejsza zależność nie tylko od eksporterów, ale również od zmienności cen na międzynarodowym rynku ropy i gazu. Zmiana w bilansie energetycznym wraz z polityką zwiększania efektywności energetycznej musi generować inwestycje, pobudzając gospodarkę europejską. Z punktu widzenia uwarunkowań wewnętrznych polityka redukcji emisji CO₂ Unii Europejskiej wzmacnia zatem jej bezpieczeństwo ekonomiczne. Istotnym ograniczeniem, które najprawdopodobniej zostanie przewyżnione w 2015 roku na szczycie w Paryżu, jest brak reżimu ograniczenia emisji CO₂ dla wszystkich państw świata. Ostatnie deklaracje i działania Stanów Zjednoczonych wskazują, iż tym razem Unia Europejska może liczyć na wsparcie w realizacji idei powszechnego ograniczenia emisji. Przyjęcie tego typu regulacji umożliwi zwiększenie eksportu technologii niskoemisyjnych, w których państwa Unii Europejskiej mają znaczącą przewagę nad resztą świata. Pobudzenie gospodarki poprzez efekt mnożnika eksportowego umożliwi reindustrializację Unii Europejskiej, która jest istotnym warunkiem zwiększenia dynamiki PKB ergo wyjścia z po kryzysowej stagnacji.

Z perspektywy Polski istotnym wyzwaniem jest znalezienie sposobu włączenia gospodarki w zmianę bilansu energetycznego oraz budowę gospodarki niskoemisyjnej. Tylko w takiej sytuacji polityka klimatyczna, dziś postrzegana przez część polityków jako zagrożenie, będzie elementem wzmacniającym bezpieczeństwo ekonomiczne Polski, wpisując nasz kraj w trendy regionalne i globalne rozwoju gospodarki. Pytaniem otwartym nie jest zatem czy realizować i wspierać politykę klimatyczną Unii Europejskiej, lecz jakie cele redukcji emisji wyznaczyć i jak szybko je realizować. Istotnym mechanizmem wspierania realizacji polityki klimatycznej Unii Europejskiej powinien być przeznaczony dla państw Europy Środkowo-Wschodniej fundusz transformacji energetycznej. Poprzez wspieranie zmian w miksie energetycznym oraz wzmacnianie efektywności energetycznej zwiększyłby on bezpieczeństwo tego obszaru Unii Europejskiej, do niedawna pomijanego w dyskursie i w badaniach w zakresie bezpieczeństwa energetycznego.

Warszawa, 30 czerwca 2014 r.

dr Krzysztof M. Książopolski – Szef Programu „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” OAP UW, adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW, autor książek „Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw” (2004), „Bezpieczeństwo ekonomiczne” (2011), redaktor naukowy publikacji „Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej” (2012) i „Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji” (2013), autor wielu artykułów poświęconych zagadnieniu bezpieczeństwa i klimatu.